

Petra Gipp

PÄR ELIAESON: Hur skulle du själv karaktärisera din stil i arkitektur? Vad söker du när du jobbar med arkitekturen?

PETRA GIPP: Jag kan få den frågan rätt ofta: vad har du för inriktning? Ritar du möbler? Eller stora byggnader? Men jag återkommer alltid till det: det handlar om beställaren. Man måste få till den bra beställaren. När man väl har en bra beställare, måste man ha en bra dialog. Och då kan man göra en mängd olika saker som är bra. Och då kan beställaren foga in det som är unikt för honom eller henne i projektet.

Även estetiskt då? Stilmässigt, materialmässigt?

Nej, inte så. Inte bara material eller stil. Jag tänker exempevis på det projekt vi har gjort i Linköping, det är för en uppfinnare. Han har en idé om sitt företag, vad han vill göra. Och då kan jag försöka att realisera – eller identifiera det – i materialitet eller i en volym eller i ett rum. Då får jag ju input från honom, onekligen.

Det projektet tyckte jag var intressant, för det avvek litegrann från dina tidigare projekt. För mig är det mer postmodernistiskt. Med den trekantiga formen, materialen. Mer queer än dina tidigare projekt.

Petra Gipp är verksam i Stockholm med ett arkitektkontor som har sex anställda. Kontoret har de senaste åren expanderat och har åtagit sig fler och större uppdrag i olika delar av Sverige. Kontoret har på senare tid deltagit i inbjudna arkitekttävlingar gällande tillbyggnad av Liljevalchs konsthall (Stockholm), varvsbyggnad på Beckholmen (Stockholm), stadshus i Kiruna och Marinpedagogiskt centrum i Malmö.

Om man skall ta dig på orden, så kommer det från verksamheten då?

Det som var var det att programmet var väldigt speciellt. Projektet heter Katedralen. Mittrummet i hans verksamhet, eller navet, är verkligen en katedral. Ett stort rum, som jag såg som en katedral. Och då kom vi fram till att kalla det så.

I katedralen visar han sina uppfinningar. Han håller på med audiovisuella skapelser. Då bethöver han ett mörkt rum, stort och högt. Så att han kan projicera bilder, sätta ljud och allt det som han håller på med. Det är inget rum med fasad. Den programpunkter kan mig möjligheten att, äntligen, göra en byggnad som är väldigt kompakt. Sluten och kompakt, utan att behöva ha ett atrium i mitten. Så därför blev det det mörka rummet i mitten.

Och det blir en katedral?

Det var det här med att han talade om det som ett nav för verksamheten, med höjden i rummet. Det blev en bra beskrivning av vad han tänkte sig i det där rummet.

Samtidigt åkte jag till Köpenhamn och beställde mat på flyget, fick en sådan där tetraeder med grädde i.

Foto: Pär Eliaeson

Haha!

Här har vi ju formen! Om vi kapar taket. Här är den. Det blir en så sammanhållen form. Samtidigt var det det att på platsen, som är en vassåker full med grodor. Om man skall göra en volym där, som är den del av den här vassåkern, som nästan växer upp ur jorden: hur får man den att ”smita undan”? Jo, man tar bort ett hörn. Så fort du kommer runt hörnet, slinker det undan. Du kan inte fånga byggnaden som en kub eller ett rätblock. Den glider undan.

Så framstår byggnaden som ett kontextuellt grepp, en konceptuellt byggnad.

Min önskan är ofta att få jobba med någonting som är skulpturalt. Jag fastnar ibland i att jag kan tycka att tak och vägg skall vara en del av samma form.

Du vill göra sådana former, menar du?

Ja, jag vill gärna få till att taket, yttertaket, är samma som ytterväggen. Att man verkligen kan samla formen, istället för att göra en ”skivarkitektur” som är så vanlig.

Men den klassiska tektoniken då: att man tydliggör vad som är bärande och buret? Inom byggtekniken och arkitekturen.

Den finns ju med ändå.

Men du uttrycker det med en mer skulptural form. Det är där du själv vill stå.

Och gärna dra den till en viss abstraktion. Där då materialens verkan kommer in. Med material som får lov att åldras med tiden.

Varför vill du göra så, då?

Därför att jag kan gilla de här materialen som i och med att de åldras byter skepnad och karaktär.

Jag tänkte mer på den fria formen, i byggnaderna. Varför vill du jobba så, till skillnad från det mer traditionella sättet att sätta samman en byggnad?

Det kan vara ett sätt att tydligt artikulera ett program eller en intention.

Varför är det lättare i en sådan form?

Jag tror att det har att göra med att man kan läsa en hel volym. En sammanhållen form kan man läsa lättare som en helhet. Då kan du förstå projektet, förstå funktionen.

Men hur skall man då kunna utläsa byggnadens olika delar? Om man vill förstå vad som är vägg och vad som är tak. Hur skall man kunna se det?

Eller så tänker man inte på vad som är vägg och tak.

Jag tror att det är rätt så vanligt att man försöker förstå en byggnad på det sättet. För att kunna ta in den.

Då får man kliva åt sidan och tänka: vad är ett rum? Det definieras av någonting. Du har någonting runt dig och ovanför dig. Om du kallar det vägg och tak, det är ju det traditionella sättet att benämna det. Men du kan också tänka dig att du jobbar med någonting som är skulpturalt och som ”klär in” ett program, ett innehåll. Det är ett sätt, istället för att lägga ett tak på programmet, sveper du in det. Eller att du utgår från en massa, som du gröper ur för programmet. Det tycker jag är mer intressant.

Det här angreppssättet kanske inte passar alla byggnader och projekt?

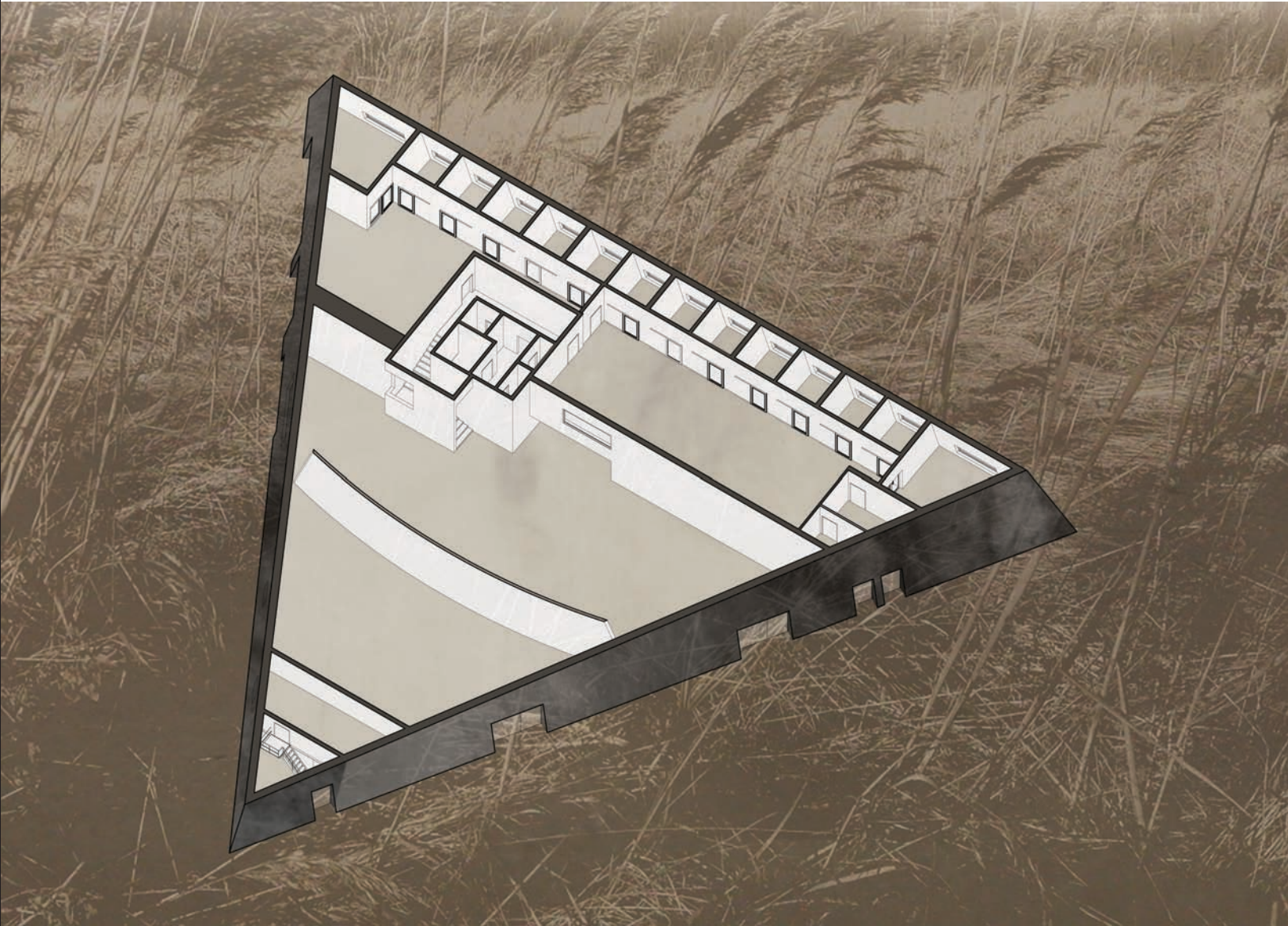
Nej, det gör det inte. Det beror på vad man för för uppdrag. Skulle jag få ett infill-projekt i staden, då skulle jag ju få förhålla mig till gaturummet och de ytor som uppstår i stadsplanen. Då skulle jag få arbeta på att något annorlunda sätt. Men mitt sätt att förhålla mig till arkitektur bottnar ändå i att det består av så mycket mer än bara de här ytorna och skivorna.

Du vill ställa ett sätt tänka helhet och skulpturalt mot ett sätt att tänka ytor och skivor?

Ja. Man skulle till exempel kunna tänka sig att jag gör ett infill-projekt: man går längs gatan och då dyker där här väggen eller ytan upp. Då kan man tänka sig att den kan definiera sig som en yta, eller så är den någonting som man kan gröpa ur och låta vara kontinuerlig. Man behöver inte se den som en yta med ett rum bakom utan den kan vara en negativ volym. Eller jobbar man med relifer, reliefverkan. En plastisk yta.

Som ett fritt förhållningssätt till och upplösning av ytorna. Och lådorna.

För att försöka frigöra tanken något i hur man definierar de rum som vi har omkring oss.

Katedralen, Linköping
Uppfinnarverkstad för audiovisuell design
Beställare: Dataton AB
Byggare: Kron & Karlsson
Yta: 1 500 kvm
Byggår: 2011 - 2013

programmet eller åkern utanför är någonting att utgå ifrån. Men jag kan ändå tycka att det där med att forma en skulptural arkitektur och låta den dimpa ner på en gräsmatta känns ointressant.

Det kan ju bli vackert och intressant, men är kanske inte den mest intressanta arkitekturen. En icke kontextuell byggnad med ”fria händer” anses vara det bästa uppdrag man kan få som arkitekt.

Inte för mig, i alla fall.

Det är mer intressant när man möter begränsningar och krav och impulser. Det är också mer samhällstillvänt att arbeta med samhällets krav och preferenser i dialog.

Kontexten på Ulriksdals begravningsplats, med den långa obrutna betongmuren i ekonomibyggnaden, handlar om att skapa en tanke om en gräns mellan det profana och det mer sakrala. Där finns en tydlig idé om både funktion och landskapet. Här skall in lövblåsare och traktorer och de skall fika på ena sidan. På andra sidan går män och kvinnor till sina anhöriga med blommor. En väldig kontrast. I en byggnad. Också var man väljer att lägga byggnaden.

Ja, där finns ju grundval för mycket arkitektur och gestaltning. En enkelt och laddat sammanhang att göra arkitektur av.

Men har du mött några negativa reaktioner på de här exklusiva och reducerade formerna som är din arkitektur? De tilltalar inte alltid en bred opinion. Din arkitektur kan kräva ett visst mått av ”acquired taste”, man behöver ha en del kunskap för att kunna uppskatta den fullt ut.

Jag måste säga att jag har fått mina fördomar på fall så många gånger. De som beslutade kring den där betonghistorien där – det är femtio meter betongmur på en begravningsplats, i naturmiljö – det var mestadels sextiofemplussare, kyrkopolitiker. Dom var bara: ”Åh Gud, vad fint!” Och jag hade laddat med argument, verkligen. För varför man skulle göra på det sättet. Men dom köpte det helt och hållet. Så jag måste säga: jag känner tvärtom. Jag undrar om inte folk kan se det som jag ser, att det blir tydlig arkitektur, att det blir begripligt.

Det är i alla fall en aktiv diskussion om detta. Det finns en rad historiska moderna byggnader som är hotade av både förvanskning och rivning på grund av att det finns en uppfattning om att dom

Katedralen, Foto: Åke Eison Lindman

Foto: Åke Eison Lindman

Ekonomibyggnad, Solna
Ulriksdals begravningsplats
Beställare: Solna kyrkogårdsförvaltning
Byggare: Åke Sundvalls byggnads AB
Yta: 640 kvm
Byggår: 2010 - 2011

I samarbete med Katarina Lundberg,
Strata arkitektur

Du har gjort flera byggnader som är solitära. Ekonomibyggnaden på Ulriksdal, till exempel. Eller gymnastikhallen i Sickla, eller Katedralen. Man kan tycka att det är en enklare uppgift, när arkitekturen inte är kontextuell. Men du berättar ändå, exempelvis med Katedralen, även om den inte har en stark konkret koppling till kontext, låter du ändå den formas av en kontext. Du verkar inte helt främmande för att ta in kontext. Det är annars vanligt bland de arkitekter som arbetar skulpturalt och konceptuellt att de närmast försöker undvika de kontextuella impulserna, för att göra en arkitektur som mest av allt refererar till sig själv och annan arkitektur.

Nej, tvärtom. Jag skapar dem annars. Det kan vara en berättelse. Jag kan bestämma mig för att beställaren,

är fula och exklusiva. Och nya byggnader kan möta motstånd av samma estetiska anledningar. Detta är någonting som jag tycker att man borde förhålla sig till som arkitekt. Den stil man verkar i, den estetik man uttrycker.

Jag tror att en fördel som jag har, som gör att folk inte blir så avogt inställda, är att jag lägger en stor omsorg vid materialen och detaljerna. Så att det finns en omsorg och detaljering.

Men det ser man i den färdiga byggnaden, inte i förslagen.

I det skedet laborerar jag med mina presentationer och försöker få in en sirlighet, en materialitet. Jag skulle aldrig presentera mina projekt i ett tidigt skede på ett vit A1:a. Det finns inte. Utan jag gör gipsgjutningar och lägger tuschlaveringar och annat. Och det syftar till att visa att det finns en sinnlighet och en omsorg i förslaget. Sedan kan det konkret handla om en betongmur som är femtio meter lång.

Du presenterar inte den i en rendering, det första du gör. En bild som ser skarpare ut än vad idén motsvarar. Utan snarare ger en mjukare och mer diffus bild.

Ja. Eller materialiserar idén, skulle jag säga.

Kanske mera av en tolkning än en direkt avbild.

Det tycker jag. Jag använder ritningar också, som ett material. Jag har tjockare papper, lägger på tusch, lägger på det digitala. Materialitet. Och det tycker jag inte en vanlig ritning eller rendering, rakt upp och ned, ger. Och det är också många försök som ligger bakom, med modeller och prover. Det är sällan det vanliga standardmaterialet som används och presenteras.

Men då måste det finnas utrymme för det i tid och pengar.

Ja, det får man se till att det finns. Man måste vara med i hela processen och se till att det verkligen blir som jag har tänkt och presenterat.

Men det utrymmet finns inte i alla projekt.

Det flesta som jag har varit inblandade i har jag kunnat tvinga mig in i, att vara med i från början till slut. Därför var till exempel HG7 ett sådant projekt som jag inte riktigt hade kunnat vara med i, märkte jag.

HG7-projektet för Oscar Properties i Hammarby sjöstad. Som du var med i till en början. Du känner det nu, att du inte hade kunnat påverkat på samma sätt där? Som du vill göra.

Det resultat som jag vill ha bygger på att jag får förtroende och utrymme.

Men det är en annan förutsättning, och den är kanske vanligare i arkitekturen i Sverige. Att man jobbar med de förutsättningarna och skapar någonting bra av det. Den roll som du vill ha, den existerar inte i många projekt. Och då är det en annan uppgift. Att skapa arkitektur i den situationen. Men du har inte verkat på det sättet och verkar inte heller vara intresserad av det.

Då handlar det om att anpassa sin design efter produktionsmedlen. Det skall kunna gå att producera utan att du är med. Och det är en av de stora uppgifterna för oss arkitekter, att hitta ett sätt att göra bra arkitektur med den produktionsapparat som vi har.

Arkitekter kan ha en idealistisk föreställning om arkitektur och hur dom själva skall verka. Som stämmer ganska dåligt med verkligheten. Då stängas man hela tiden med verkligheten, man tycker att verkligheten är elak. Man gör inga ansatser att utnyttja verkligheten eller anpassa sig efter verkligheten för arkitekturens sak. Man odlar en romantisk föreställning att arkitekten skall vara en fri konstnär som alla andra skall anpassa sig efter. Vad har du för tankar om det?

Det där är lite klurigt, därför att det gäller att hitta en balans. Man vill både verka i en tanke att: det finns ett hantverk! Och det hantverket är väldigt viktigt också. Å andra sidan har vi den produktion vi har, det industriella byggandet. Hur får vi ihop dessa två? Det är den intressanta frågan att försöka jobba med.

Hantverket kan ju också vara dåligt, i det aktuella fallet.

Då får man försöka lyfta hantverket och ge de den kvalitet som byggandet behöver. Till exempel i mitt projekt i Höganäs, Beckers konstsamling. Det är en gammal byggnad från 1805 som är ett riksintresse. Då måste jag ta mig an den ur det perspektivet. Hur gör man? Kalkbruk med den och den graden, man kan inte lägga på den när det är för kallt... allt det där! Det är det hantverket som är specifikt där, som gubbarna och tjejerna där kan. Det för jag vidare till den utbyggnad som också blir. I viss mån finns det en exklusiv och specifik murartradition där, i Höganäs. Det kopplas ihop med prefabbetong i stomme och andra delar. Men jag försöker också

Om du kräver saker och ting, skall beställaren backa upp dig. Så att du inte hamnar mitt emellan på något sätt. Med en ansvarslös beställare kan det bli så att man klämmer åt konsulten, att man tar parti för motparten. Det förtroendet måste man ju ha för arkitekten också.

Det är därför det är så viktigt med bra beställare. Vad det nu är. Det kan vara att man har ett bra samtal, vi upptäcker tillsammans att: såhär kan man göra! Ibland tror man att: det där ett bra projekt med en bra beställare! Men det är inte säkert alla gånger.

En bra beställare är en tydlig beställare. Som vet vad dom vill.

Dels det, och dels att man har en bra dialog. Som i alla förhållanden. Då klarar man också av att backa: aha, nu gjorde vi fel! Det här var ju inget bra. Att man tillsammans modellerar projektet. Och då blir det också roligt. Beställaren blir nöjd och oftast också jag själv.

En dialog där man känner att man förankrar det man säger är natutligtvis idealiskt. Men då måste man fortfarande veta var gränserna för ansvaret går. Det stora ansvaret ligger hos den som har pengarna och makten. Man kan inte skjuta över ansvaret till arkitekten, säga att: det var arkitekten som sa att det skulle vara sådär! Beslutet måste tas på rätt ort.

pressa hanteverket, där det heter: "nej det går inte, så gör inte vi". Det kan trigga mig! Varför går inte det?! Det klart att vi kan göra det här! Och då gäller det att hitta en väg, dom backar lite och jag backar lite.

Inom rimliga gränser.

Jag har också haft möjlighet att sätta samman de konsultgrupper som behövs. Jag har folk som jag jobbar med: konstruktörer, elkonsulter, VA. Och ett gäng hantverkare, ett gäng materialkillar, betongfabriken och sådär. Genom att få fram bra folk och genom att ha dialog när man längre.

Då är det fortfarande en viss typ av projekt, där du kan sätta ihop konsultgrupper och välja byggare. Det är fortfarande en mindre del av byggandet, där det fungerar. Det finns inte när det gäller ett ramavtal för en kommun eller om du jobbar med Fastighetsverket.

Min erfarenhet är den att man kan göra mer än vad man tror från början.

Ja, det gäller att ta för sig. Man kan ha en sådan attityd, ett arbetssätt, som går att applicera på olika typer av projekt.

Mina byggare kan tycka att jag är rätt sträng i det jag gör. Jag tänker: beställaren betalar en himla massa pengar för sitt bygge, klart att dom skall ha valuta för pengarna! Klart att dom skall få bra kvalitet. Att man hela tiden skall pressa de gränser för vad man kan göra med den påse pengar man fått. Det är en av mina viktigaste uppgifter, att pressa på. Att se till: nej, det här skall göras ordentligt! Det skall inte snabbt fås till någon fog där och där, utan det skall göras med varsamhet.

Och då skall också du få betalt för att du gör det. Och någon skall vara intresserad av att du gör det. I själva verket är det inte du som har ansvaret för detta, utan det är beställaren, byggherren. Som till syvende och sist ansvara för kvaliteten i byggandet och arkitekturen. Men det är klart: du är ett ombud. Grunden är att det måste finnas en vilja, ett intresse att ta sådana beslut från en beställare. Arkitekten har inte det ansvaret i själva verket.

Och jag har också fått ganska mycket ansvar i de här projekten.

Ett delegerat ansvar, ja.

Inte det juridiska ansvaret, nej.

Färgfabriken, Stockholm
Konsthall , ombyggnad
Beställare: Lindégruppen AB
Byggare: Fasadkultur produktion AB
Yta: 2 400 kvm
Byggår: 2009-2011

Foto: Pär Eliaeson

Det som gjorde att jag fastnade för din arkitektur var ett oansenligt konferensrum i konsthallen Färgfabriken. När jag kom in där märkte jag: detta är någonting annat! Här pågår något annorlunda! Som jag sedan kunde urskilja i varje detalj i resten av byggnaden. Men vad är det som skiljer det här rummet från ett rum som Claesson Koivisto Rune hade gjort? För mig är det provocerande nära den nyminimalistiska konventionen, men det är definitivt inte den. Det känner jag helt klart.

Om jag får gissa: här finns murade och putsade väggar. Om man tänker sig motsatsen, oavsett vem som gör det: stålreglar, gipsskivor, bredspackling, vit plastfärg. Det är jag allergisk mot.

Om man går fram och knackar, som vi alltid gör. Märker man om det är en mur eller en låda. Det ser ut som en mur på avstånd, oavsett, men... För oss materialfetischister, som knackar på väggar och som luktar på målarfärg. Som tar av sig handskarna och känner på allting. Då är det skillnad.

Jag tror att man ändå, helt klart, upplever en rum på olika sätt om det är byggt av gipsskivor eller är murat. Med akustik och allt annat. Känslan av ett tungt rum eller ett sådant där ”popcorn-rum”, som jag brukar kalla det.

Ha ha! Bra ord! Och det var nog det som var den stora skillnaden där, när jag kom in i det där konferensrummet. Det var inte lätthet där. Det var tyngd istället. I det här vit-vita. I varje detalj, i varje val av kulör och glans, i varje utformning och varje materialbehandling. Jag skulle vilja säga att det var moraliskt. Krävande, inte det minsta lättsamt. Jag kände att det var en allvarlig person som hade verkat. Som inte tog lätt på sin uppgift. Är det så?

Det är roligt att du säger det. Men hur man som person förknippas med det man gör är svårt säga någonting själv om. Men jag tror att du har någonting rätt i det du säger. Det finns någonting jäkligt krävande där.

Alltså: en person som inte tar lätt på det som hon gör. Det fanns hela tiden en allvarsamhet närvarande.

Jag kan köpa det ordet: krävande. Om man då tänker att även lättheten kan avspeglas i en person, så tror jag det också. Jag har nog en mycket mer,

Liljevalchs, Stockholm
Konsthall, tillbyggnad
Inbjuden tävling, hedersomnämning
Beställare: Stockholms stad, Fastighetskontoret
Yta: 2 400 kvm
År: 2014

som person också, en lite mer tung och allvarsam
hållning. Men det kan också finnas en humor i det,
egentligen. I det sättet att vara.

De allvarliga människorna är de som är roligast!

Haha! Det tror jag verkligen. Jag skulle ha svårt
att ta mig an ett projekt och tänka: nu kan vi väl ta
och göra något temporärt och lätt av det här! Det kan
stå ett tag. Fram med lite stålreglar och lite gipsski-
vor. Vi gör en schysst liten konstruktion av det... Det
passar inte. Jag gillar betongen och det murade, gil-
lar när det... uff! Det är tungt och det tar plats. Svårt
att flytta på. Det finns någonting väldigt... krävande.
Krävande är ett bra ord! Det tar plats, på alla sätt.

*Det är också så att man nästan måste ta ställning
till det. Man kan inte avfärda det, bara gå förbi ett
sådant verk. Det kräver någonting av en också.*

*Samtidigt ligger det så nära ett annat uttryck,
som står för det motsatta. Det är en paradox där.
Som möjligtvis kan utnyttjas även för en bred
framgång. Denna tunga och krävande arkitektur
kan för den icke så nogräknade passera som den
lätta och bekymmerslösa, eftersom de liknar var-
andra såpass mycket. ■*

Foto: Mikael Olsson

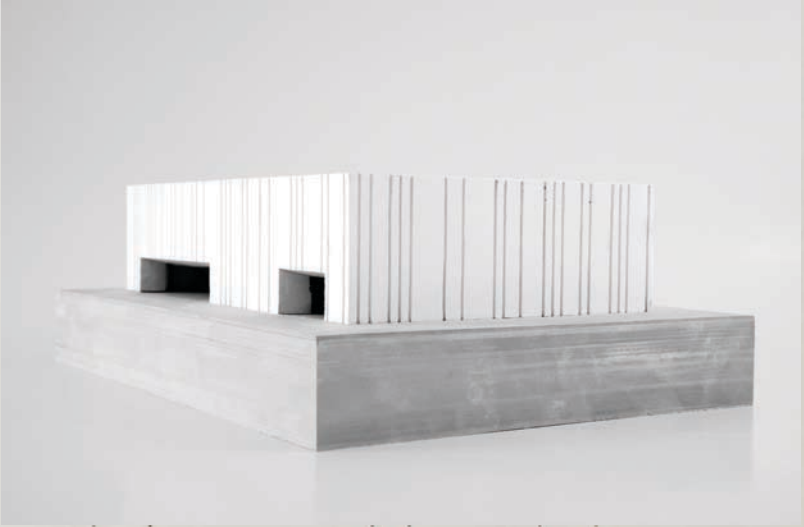
Sickla gymnastikhall, Nacka
Beställare: Nacka Kommun
Byggare: M Sundström AB
Yta: 1 900 kvm
Byggår: 2010-2011

I samarbete med Katarina Lundeberg, Strata arkitektur
och Aperto arkitekter

Foto: Åke E:son Lindman

Foto: Åke E:son Lindman

Bruksgården, Höganäs
Beckers konstsamling, om och tillbyggnad
Beställare: Lindéngruppen AB
Byggare: HA bygg AB
Yta: 2 500 kvm
Byggår: 2010-

Foto: Jens Lindhe

Foto: Jens Lindhe